

รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพชรบูรณ์ เขต 2

The Model of the Efficiency Education Supervision of Phetchabun Primary Educational Service Area Office 2

อนันต์ นามทองตัน¹, นงลักษณ์ ไจจลาต²

Anan Namthongton¹, Nongluck Jaichalad²

Corresponding Author E-mail: anan.namthongton@hotmail.com

Received: 2022-06-09; Revised: 2022-07-16; Accepted: 2022-10-27

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การดำเนินการวิจัยมี 2 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 การศึกษารูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยการสังเคราะห์องค์ประกอบการนิเทศที่มีประสิทธิภาพจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือวิจัยเป็นแบบบันทึกข้อมูลวิเคราะห์โดยการสังเคราะห์เนื้อหา และการตรวจสอบรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นที่ 2 การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 โดยนำองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและการสังเคราะห์ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาดำเนินการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เครื่องมือวิจัยเป็นแบบบันทึกข้อมูลและวิเคราะห์โดยการสังเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พบว่า มี 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ความมุ่งหมายการนิเทศ มี 3 รายการ องค์ประกอบที่ 2 หลักการนิเทศ มี 4 รายการ องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการนิเทศแบบ POLIAS มี 22 รายการ องค์ประกอบที่ 4 ขอบข่ายการนิเทศ มี 4 รายการ และองค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ มี 4 รายการ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ทุกองค์ประกอบ และ การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 พบว่ามี 9 ประเด็น คือ ชื่อข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย วิสัยทัศน์การนิเทศ พันธกิจการนิเทศ เป้าประสงค์ หลักการนิเทศ ความมุ่งหมายของการนิเทศ หลักการนิเทศ กระบวนการนิเทศแบบ POLIAS ขอบข่ายการนิเทศ และปัจจัยแห่งความสำเร็จ

คำสำคัญ: รูปแบบการนิเทศการศึกษา, การนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

¹ นักวิชาการอิสระ

¹ Academicain

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

² Faculty of Education Pibulsongkram Rajabhat University

Abstract

The purposes of this research were to study the model of the efficiency educational supervision and to make the policy recommendation of the efficiency education supervision. The research methods of this research had 2 steps 1) the study the Model of the efficiency education supervision were the synthesized the factors of the model of the efficiency educational supervision were used through the synthesis the content from the documents, theories and the findings of the previous research, and the checking of the model of efficiency education supervision were used through propriety and feasibility checked from 9 experts, were selected by purposive selection. Five-rating scale questionnaire was used as a research instrument with item objective congruence between 0.80 – 1.00 and reliability of 0.92. Data were analyzed using statistics, including mean and standard deviation, 2) the making the policy of the recommendation of the efficiency educational supervision of Phetchabun Primary Educational Service Area Office 2 from the factors of the model of the efficiency educational supervision and used through the content synthesis from the documents, theories and the findings of the previous research. The findings of this research were as follows;

The model of the efficiency educational supervision had 5 factors, 1) the purpose of educational supervision had 3 items, 2) the principle of educational supervision had 4 items, 3) the process of educational supervision (POLIAS) had 22 items, 4) the framework of educational supervision had 4 items, and 5) the factors of educational supervision success had 4 items and found that the expert had through propriety and feasibility 5 factors were at high levels and the policy recommendation of the efficiency educational supervision of Phetchabun Primary Educational Service Area Office 2 found that 9 issues were 1) the name of policy recommendation, 2) the vision of supervision, 3) the mission of supervision, 4) the goal of supervision, 5) the purpose of supervision, 6) the principle of supervision, 7) the process of supervision (POLIAS), 8) the framework of supervision, and 9) the factors of the supervision success.

Keywords: The Model of Educational Supervision, The Efficiency Educational Supervision

บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน ที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัย ให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะ ในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข อันจะนำไปสู่เสถียรภาพ และความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า ทัดเทียมนานาประเทศในเวทีโลกท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2562) ฉะนั้น เมื่อเราจะเริ่มพัฒนาสิ่งใดจำเป็นต้องให้ความสำคัญแก่การศึกษาเป็นอันดับแรก เพราะการศึกษาสามารถทำให้เกิดการพัฒนาทักษะใหม่ๆ ได้ไม่ว่าจะเป็นทักษะทางสังคม หรือทักษะทางการอาชีพอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมที่ยั่งยืนได้

ในการจัดการศึกษาจะให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการจัดการศึกษาที่สมบูรณ์จึงเปรียบเสมือนเหรียญสองด้าน คือด้านหนึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาแต่ละช่วงชั้น เพื่อสร้างองค์ความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ มีทักษะการดำรงชีวิตที่เกิดจากการฝึกหัดสามารถใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและประกอบอาชีพ อีกด้านหนึ่ง คือเป็นการบ่มเพาะ กล่อมเกลา ปลูกฝัง และปลูกจิตสำนึก เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ที่ขึ้นในจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สถานศึกษาทุกระดับ ทุกสังกัดและหน่วยงานต่างๆ ที่มีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมจัดการศึกษา

จึงมีส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552)

การนิเทศการศึกษาถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูมีบทบาทหน้าที่หลักสำคัญในระบบโรงเรียน นับตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ ได้มีการปรับเปลี่ยนจุดเน้นที่ แตกต่างกันในแต่ละยุคสมัย การปรับเปลี่ยนนั้นมีจุดมุ่งหมายที่ตรงกันก็คือ การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีมาตรฐานและยกระดับคุณภาพมากขึ้น และเป็นข้อมูลประกอบในการตัดสินใจ เนื่องจากการนิเทศการศึกษาเป็นการกระตุ้นความคิดให้เกิดขึ้นกับครู ดังนั้นโรงเรียนจึงมีความต้องการจำเป็นที่จะได้รับการนิเทศ เพื่อพัฒนาความสามารถและศักยภาพที่สูงขึ้น ทำให้ครูผู้สอนเป็นครูผู้มีความรู้และมีสมรรถนะ มีการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อยู่เสมอ ซึ่งจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (ปนัดดา หมอยา, และ ธรินธร นามวรรณ. 2561) โดยที่การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ผู้นิเทศกับครู เป็นการดูแลช่วยเหลือ ให้คำแนะนำแก่ครูในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาและส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพแก่ครู (จิตติมา วรรณศรี. 2557) กระบวนการนิเทศการศึกษาจึงเป็นภารกิจจำเป็นต่อการจัดการศึกษาที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน บุคลากรที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานจัดการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาและปรับปรุงตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การนิเทศการศึกษาถือเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือ ชี้แนะและพัฒนางานให้ประสบผลสำเร็จทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อีกทั้งเป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่ช่วยเหลือสนับสนุนให้กระบวนการบริหาร และกระบวนการเรียนการสอนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของประเทศ ทั้งยังเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมระบบประกันคุณภาพการศึกษา ที่ต้องพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ตลอดทั้งมาตรฐานการศึกษาของชาติที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีทักษะวิชาการ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต ทักษะการเป็นผู้นำและทักษะการนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สูงขึ้น (จิณัฐตา วรรณเกษม. 2564)

จากการศึกษาข้อมูลสภาพการนิเทศการสอนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่ามีปัญหาอยู่ค่อนข้างมากและในสถานการณ์ทางการนิเทศการสอนในระดับต่าง ๆ เท่าที่ผ่านมา มักจะเป็นไปในลักษณะของการเพิ่มพูนปัญญาให้แก่ครูผู้สอนมากกว่าจะเป็นการช่วยแก้ปัญหาด้านการเรียนการสอน เพราะการนิเทศศึกษามักจะเป็นไปในลักษณะการประเมินการสอน หรือตรวจดูผลการเรียนมากกว่าการช่วยครูพัฒนา ทำให้ครูรู้สึกหวาดกลัว ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะครุคิดว่าการนิเทศการสอนเป็นการจับผิด มากกว่าเป็นการช่วยเหลือแก้ปัญหาการเรียนการสอน (สำนักงานศึกษาธิการภาค 1. 2561) ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้กระบวนการนิเทศศึกษานั้น จึงต้องมีการปรับปรุงให้เป็นการนิเทศศึกษาอย่างทั่วถึงครอบคลุมขอบเขตการปฏิบัติงานครบถ้วนทุกสถานศึกษา มีการนิเทศการศึกษาที่ตรงตามปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของครูและสถานศึกษา มีความต่อเนื่องในการดำเนินการนิเทศเพื่อแก้ปัญหาของสถานศึกษา การที่จะดำเนินการดังกล่าวได้นั้น ศึกษาานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการในโรงเรียนจะต้องมีบทบาทอย่างสูงที่ใช้การนิเทศการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากกลุ่มบุคคลดังกล่าวจะเป็นบุคคลที่สำคัญที่จะพัฒนางานวิชาการในโรงเรียนและต้องดำเนินการนิเทศอยู่ตลอดเวลา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยใช้กระบวนการและขอบข่ายการนิเทศที่หลากหลาย (สุรวุฒิ หงส์ทอง. 2553) และจากรายงานผลการนิเทศการศึกษาของกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาสรุปไว้ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ยังไม่มีรูปแบบและแนวทางการนิเทศอย่างเป็นรูปธรรมสำหรับให้คณะศึกษานิเทศก์และผู้เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในเชิงพื้นที่ให้ส่งผลต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดได้อย่างชัดเจน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2. 2563)

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษารูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และใช้เป็นแนวในการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและเป็นนวัตกรรมในการนิเทศการศึกษาสำหรับผู้บริหารการศึกษา คณะศึกษานิเทศก์และผู้เกี่ยวข้อง รวมถึงใช้เป็นเครื่องมือในการนิเทศ ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนและครูให้มีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถเชื่อมโยงระบบการนิเทศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากับการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็น

ระบบ มีความเข้มแข็ง เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามหลักสูตรและความต้องการของสังคมจนนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2
2. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

งานนิเทศเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการศึกษา เป็นกระบวนการของการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้การสนับสนุน และพัฒนามาตรฐานของการศึกษา ผู้นิเทศก็ต้องการความรู้ ประสบการณ์และทักษะต่าง ๆ ในการนิเทศ ต้องได้รับการสนับสนุน ขวัญและกำลังใจ ความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมืองของประเทศ มุ่งสร้างสรรคสังคมให้มีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศชาติโดยรวม มุ่งสร้างคนหรือผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตโดยตรงให้มีคุณลักษณะที่มีศักยภาพและความสามารถที่จะพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่ความสำเร็จการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการในยุค 4.0 ให้ความสำคัญกับผู้เรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองเรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเอง และได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ มุ่งให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดตามแนวทางการจัดการเรียนรู้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ครูจะต้องมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพได้มาตรฐานสูงตามมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษาชาติ และโรงเรียนมีศักยภาพในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาเข้าสู่ระบบประกันคุณภาพการศึกษาและการยกระดับโรงเรียนขึ้นน าชองสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความพร้อมสู่การเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School) ซึ่งบุคลากรทุกฝ่ายจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนวัตกรรม PLC ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นกระบวนการการนิเทศการสอนที่น่าสนใจในยุค 4.0 เพราะเป็นกระบวนการที่เน้นการรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำและร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร สู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่ เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญและความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสิทธิภาพทำให้เกิดการร่วมมือร่วมพลังของทุกฝ่ายในการพัฒนาการเรียนการสอนสู่คุณภาพของผู้เรียน ทำให้เกิดการพัฒนาวชิพครูด้วยการพัฒนาผู้เรียน โดยมีพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนคือคนเชี่ยวชาญในงานนั้น จึงเรียนรู้ร่วมกันได้ (กุลกาญจน์ สุวรรณรักษ์. 2564)

คำว่า “การนิเทศ” มาจากภาษาอังกฤษว่า “Supervision” จากความหมายตามรูปศัพท์ คือ การให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และการปรับปรุง ตามรู้ศัพท์จากพจนานุกรม หมายถึง การชี้แจง การแสดงการจำแนก ความหมายโดยรวมการนิเทศคือกระบวนการที่จะทำให้เกิดการปรับปรุงการเรียนการสอนของครู โดยการทำงานร่วมกับบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นการกระตุ้นความเจริญก้าวหน้าของครู และมุ่งหวังที่จะช่วยเหลือครูเพื่อให้ครูช่วยเหลือตนเองได้ (Spears. 1967) โดยเป็นการให้บริการเกี่ยวกับความชำนาญทางเทคนิคด้านวิชาการในการเรียนการสอนการจัดการสื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก การเตรียมและพัฒนาครู รวมทั้ง การประเมินผลการเรียนการสอน (Glickman. 1990) และปรับปรุงสภาพการเรียนและพัฒนาการของผู้เรียน (Burton, & Bruckner. 1955) ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และส่งผลสะท้อนไปถึงการพัฒนาเด็กนักเรียนด้วย (Harris, Marks, & Others. 1975) โดยผู้นิเทศช่วยในการให้คำแนะนำแก่ครูหรือผู้อื่นที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากระตุ้นให้มีการพัฒนาการที่จะนำวิธีการสอน สื่อการเรียนการสอนมาใช้ โดยเน้นถึงทักษะในการติดต่อสื่อสาร (Goldhammer, & Other. 1980) และการชี้ช่องทางในลักษณะที่เป็นกันเองแก่ครูและนักเรียน เพื่อการปรับปรุงตัวเอง และสภาพการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ สามารถปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น ช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านอาชีพช่วยพัฒนาความสามารถของครู

รูปแบบการนิเทศอาจแบ่งได้หลายลักษณะเช่น แบ่งการนิเทศตามลักษณะที่เด่นของการนิเทศ ได้ 2 แบบ (Harris, 1985) ได้แก่ 1) การนิเทศแบบเน้นการให้คำแนะนำ (Tractive Supervision) แบบนี้ผู้นิเทศจะให้คำแนะนำ ให้ผู้ได้รับการนิเทศนำไปปรับปรุงแก้ไข 2) การนิเทศแบบเน้นความเป็นพลวัต(Dynamic Supervision) แบบนี้ผู้นิเทศจะจุดประกายทางด้านความคิดเพื่อส่งเสริมให้ผู้ได้รับการนิเทศนำไปปฏิบัติ ผู้ได้รับการนิเทศ สามารถใช้ความรู้ความสามารถตลอดจนประสบการณ์ที่ตนเองมีมาปรับปรุงการสอนตามความเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง หรืออาจแบ่งตามลักษณะของผู้นิเทศได้ 4 แบบ (D., Tanner, & L., Tanner. 1987) ได้แก่ 1) การนิเทศแบบตรวจตรา (Inspection Supervision) การนิเทศแบบนี้เป็นแบบเก่าแก่ที่มีใช้มานาน ผู้นิเทศจะตรวจการทำงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ ระเบียบของหลักสูตรที่กำหนดไว้ 2) การนิเทศแบบเน้นผลงาน (Supervision as Production) การนิเทศแบบนี้จะดู ผลงานของสถานศึกษาว่าสามารถผลิตผู้เรียนออกสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่มากนัก เพียงใด บางคนเรียก การนิเทศแบบวิทยาศาสตร์ เพราะมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็น ระบบระเบียบตรวจสอบย้อนกลับได้อย่างเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน 3) การนิเทศแบบคลินิก (Clinical Supervision) การนิเทศแบบนี้เน้นที่การปรับปรุง กระบวนการเรียนการสอนในลักษณะที่พิจารณาและแก้ไขตามความเหมาะสมของผู้ได้รับการนิเทศแต่ละแห่ง จึงคล้ายกับการรักษาอาการเจ็บป่วยของคนไข้ใหม่มีการฟื้นฟูสภาพได้ดีขึ้นแต่การนิเทศการสอนจะมุ่งให้ผู้ได้รับการนิเทศเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสม โดยนิเทศและผู้ได้รับการนิเทศจะได้พบปะเผชิญหน้ากันและรับคำแนะนำไป ปรับใช้ตามความเหมาะสมและความจำเป็นเพื่อประโยชน์ของการใช้ งาน 4) การนิเทศแบบเน้นการพัฒนา (Developmental Supervision) การนิเทศแบบนี้เน้นพัฒนาผู้ได้รับการนิเทศใหม่มีความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหาของตนเองได้ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 มีกรอบแนวคิดการวิจัย แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษารูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ดำเนินการ ดังนี้

1.1 การศึกษารูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพแหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร หลักการ ทฤษฎี การวิจัย แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อื่น ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบบันทึกข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบ การนิเทศที่มีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Synthesis) และหาลักษณะร่วม (Common Character) ของเนื้อหา เพื่อกำหนดองค์ประกอบและรายการของรูปแบบ

1.2 การตรวจสอบรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ได้มา โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย ด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ด้านการบริหาร สถานศึกษา จำนวน 3 คน ด้านการนิเทศการศึกษา จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้วิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) มี 5 ด้าน 37 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนำแจกแบบสอบถามโดยตรงและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน เกณฑ์การตัดสินใจ องค์ประกอบและรายการของรูปแบบจะต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไปและมีค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานน้อยกว่า 1.00 จึงถือว่า มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้

2. จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ดำเนินการ ดังนี้

2.1 แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร หลักการ แนวคิดและการวิจัยเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เครื่องมือที่ใช้ใน การวิจัยเป็นแบบบันทึกข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกประเด็นหัวข้อและรายละเอียดประกอบข้อเสนอแนะเชิง นโยบาย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Synthesis) และหาลักษณะร่วม (Common Character) ของ เนื้อหาและกำหนดเป็นประเด็นรายละเอียดแล้วนำข้อมูลของรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ มาบูรณาการเพื่อ จัดทำเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่มีความสมบูรณ์ครบทุกประเด็น

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 มี องค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ มี 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ความมุ่งหมายการ นิเทศ มี 3 รายการ องค์ประกอบที่ 2 หลักการนิเทศ มี 4 รายการ องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการนิเทศแบบ POLIAS มี 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นวางแผน (Planning-P) 2) ขั้นการจัดองค์การ (Organizing-O) 3) ขั้นการนำเข้าสู่การปฏิบัติ (Leading-L) 4) ขั้นการควบคุมและจูงใจ (Inducing-I) 5) ขั้นการตรวจประเมินผล (Appraising-A) และ 6) ขั้นการกำหนดกลยุทธ์พัฒนาต่อ ยอด (Strategy-S) มี 22 รายการ องค์ประกอบที่ 4 ขอบข่ายการนิเทศ มี 4 รายการ และองค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยแห่ง ความสำเร็จ มี 4 รายการ ทุกองค์ประกอบ แสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

การตรวจสอบรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ทุกองค์ประกอบ และเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความเหมาะสมและระดับความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (n=9)

องค์ประกอบหลัก	ผู้เชี่ยวชาญ (n=9)					
	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม	\bar{X}	S.D.	ระดับความเป็นไปได้
องค์ประกอบที่ 1 ความมุ่งหมายการนิเทศ	4.18	.412	มาก	4.44	.235	มาก
องค์ประกอบที่ 2 หลักการนิเทศ	4.41	.375	มาก	4.36	.309	มาก
องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการนิเทศแบบ POLIAS มี 6 ขั้นตอน	4.48	.243	มาก	4.48	.138	มาก
องค์ประกอบที่ 4 ขอบข่ายการนิเทศ	4.46	.331	มาก	4.48	.226	มาก
องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ	4.50	.375	มาก	4.47	.291	มาก
เฉลี่ยรวม	4.41	.244	มาก	4.45	.164	มาก

จากตารางที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ในภาพรวมมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ และเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 มีประเด็นสำคัญ 9 ประเด็น คือ 1) ชื่อข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 2) วิสัยทัศน์การนิเทศ 3) พันธกิจการนิเทศ 4) เป้าประสงค์หลักการนิเทศ 5) ความมุ่งหมายของการนิเทศ 6) หลักการนิเทศ 7) กระบวนการนิเทศ แบบ POLIAS 8) ขอบข่ายการนิเทศ 9) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ชื่อข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย: ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เรื่อง “รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ POLIAS (โพ-ไล-อัล) 6 ขั้นตอน”

2.2 วิสัยทัศน์การนิเทศ: “นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบและทั่วถึงให้ สถานศึกษา ครู ผู้เรียน มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา”

2.3 พันธกิจการนิเทศ: ดำรงการนิเทศการศึกษา พัฒนานวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คุณภาพครู และคุณภาพสถานศึกษา ให้บรรลุสู่คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

2.4 เป้าประสงค์หลักการนิเทศ: 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (ศึกษานิเทศก์) เชื่อมโยงข้อมูลและปฏิบัติการ นิเทศร่วมกับโรงเรียน (ผู้บริหารโรงเรียน) อย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง 2) กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา มี ผลการวิจัยการนิเทศการศึกษาย่างน้อยปีละ 1 เรื่อง 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นร้อยละ 3 หรือสูงกว่า ค่าเฉลี่ยระดับประเทศในกลุ่มสาระหลักและภาพรวม 4) โรงเรียนที่เข้ารับการประเมินได้รับการรับรองการประเมินคุณภาพ ภายนอกครอบคลุมทุกแห่ง

2.5 ความมุ่งหมายการนิเทศ: 1) เป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถการปฏิบัติงานของบุคลากร 2) เป็น การประสานสัมพันธ์กันเพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจที่ดี และ 3) เป็นการเพิ่มพูนความสามารถและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น

2.6 หลักการนิเทศ: 1) การส่งเสริมและสร้างสรรค์พัฒนางานให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น 2) เป็นหลักความร่วมมือ จากทุกฝ่าย 3) การพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล และ 4) การเก็บข้อมูลนำมาสรุปผลอย่าง มีประสิทธิภาพ

2.7 กระบวนการนิเทศแบบ POLIAS (โพ-ไล-อัล) มี 6 ขั้นตอน

2.7.1 ขั้นวางแผน (Planning - P): 1) การรับทราบความต้องการและแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน 2) การกำหนด ทางเลือกและกิจกรรมการนิเทศร่วมกัน 3) การสังเคราะห์ผลการจัดการจัดการศึกษาของครูและนักเรียนร่วมกัน 4) การสร้าง แบบฟอร์มการนิเทศเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

2.7.2 ขั้นการจัดองค์การ (Organizing - O): 1) การชี้แจงให้ผู้รับการนิเทศเห็นจุดเด่น จุดด้อยของกิจกรรมที่ ดำเนินการ 2) การสืบค้น วิเคราะห์ปัญหา ความต้องการที่แท้จริงในแต่ละกิจกรรม 3) การเรียนรู้ขั้นตอนการนิเทศแต่ละ กิจกรรมของทีมนิเทศอย่างชัดเจน

2.7.3 ขั้นการนำเข้าสู่การปฏิบัติ (Leading - L): 1) การบันทึกข้อมูลการนิเทศที่ได้รับการยอมรับร่วมกัน 2) การบันทึกเหตุการณ์พิเศษที่เกิดขึ้นระหว่างการนิเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการนิเทศ 3) การปฏิบัติงานวิจัยควบคู่ไปกับการ ปฏิบัติการนิเทศเพื่อปรับเป็นผลงานทางวิชาการ 4) การให้ข้อมูลป้อนกลับทันทีและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

2.7.4 ขั้นการควบคุมและจูงใจ (Inducing - I): 1) การจัดกิจกรรมย่อยสนับสนุนแบบคู่ขนานกันไป 2) การสนับสนุน ปัจจัยการนิเทศตามความต้องการและความจำเป็นต่อสถานการณ์ 3) การสะท้อนพฤติกรรม ให้คำปรึกษาและแก้ปัญหา ระหว่างปฏิบัติการนิเทศ 4) การเทียบเคียงผลปฏิบัติแต่ละกิจกรรมกับเป้าหมายและมอบรางวัล

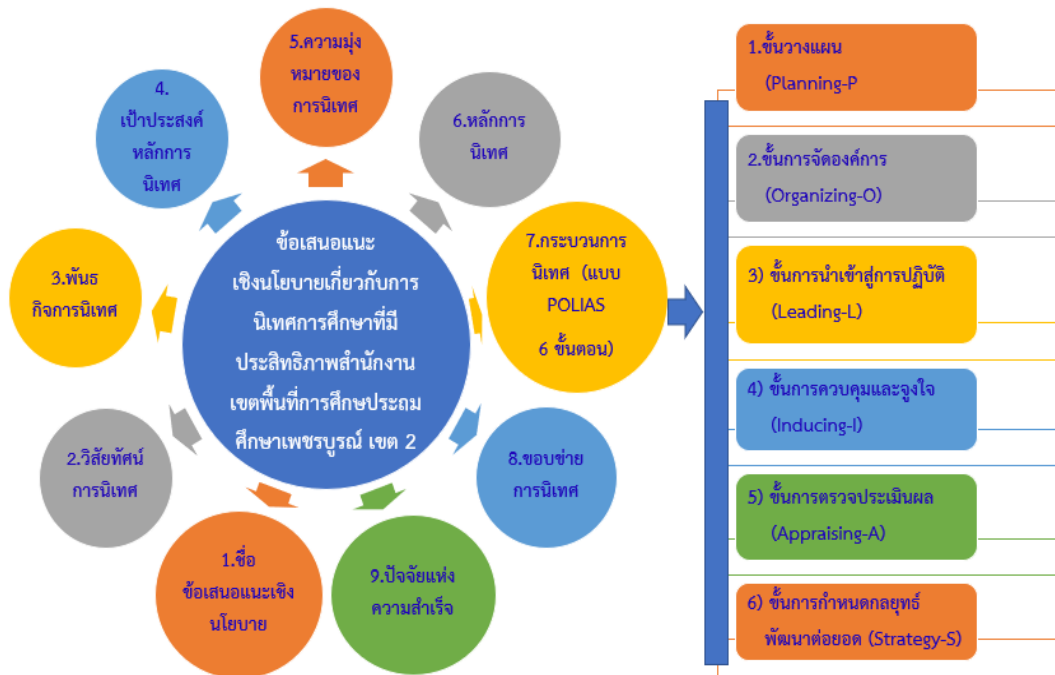
2.7.5 ขั้นการประเมินผล (Appraising - A): 1) การใช้เครื่องมือประเมินตามการออกแบบและเป้าหมายที่ กำหนดร่วมกัน 2) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และทบทวนข้อมูลจากผลการปฏิบัติการนิเทศ 3) การร่วมประเมินซ้ำโดยใช้ เครื่องมือที่ปรับปรุงขึ้นใหม่ร่วมกัน 4) การสรุปผลงาน การเขียนรายงานการวิจัยและเผยแพร่ผลการนิเทศ

2.7.6 ขั้นการกำหนดกลยุทธ์พัฒนาต่อยอด (Strategy - S): 1) การจัดลำดับความสำคัญของผลปฏิบัติแต่ละ กิจกรรมเพื่อแสวงหาทางเลือกใหม่ 2) การประยุกต์ใช้ข้อมูลสารสนเทศปรุงแต่งเป็นแนวทางแก้ปัญหาและพัฒนากิจกรรม ร่วมกัน 3) การเสนอแนวทางที่จะพัฒนากระบวนการนิเทศในอนาคตต่อผู้เกี่ยวข้อง

2.8 ขอบข่ายการนิเทศ: 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านสื่อการเรียน การสอน 4) ด้านการวัดผลประเมินผล และ 5) ด้านการพัฒนาบุคลากรทางการสอน

2.9 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ: 1) ข้อมูลผลการประเมินคุณภาพภายนอกและภายในสถานศึกษามีถูกต้องเป็นปัจจุบัน 2) แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีความชัดเจน 3) การพัฒนาความรู้ด้านการนิเทศภายในแก่ผู้บริหารสถานศึกษาและทีมผู้นิเทศมีความเป็นระบบ และ 4) การกำหนดบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาและทีมผู้นิเทศมีความเชื่อมโยงและยอมรับร่วมกัน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ดังแสดงภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 (ประเด็นที่ 5 - 9 บูรณาการจากรูปแบบการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ)

อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. รูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 พบว่ามี 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ความมุ่งหมายการนิเทศ องค์ประกอบที่ 2 หลักการนิเทศ องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการนิเทศแบบ POLIAS องค์ประกอบที่ 4 ขอบข่ายการนิเทศ และองค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ โดยมีรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบดังนี้

1.1 องค์ประกอบที่ 1 ความมุ่งหมายการนิเทศ มี 3 รายการ ประกอบด้วย 1) เป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถการปฏิบัติงานของบุคลากร 2) เป็นการประสานสัมพันธ์กันเพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจที่ดี 3) เป็นการเพิ่มพูนความสามารถและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2552) ที่สรุปไว้ว่า การนิเทศเป็นไปเพื่อช่วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สังคมและทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน ทำให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระหว่าง ผู้ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ ทิพวรรณ ถาวรโชติ (2564) ที่สรุปไว้ว่า การนิเทศศึกษามีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 4 ประการ คือ เพื่อพัฒนาคน เพื่อพัฒนางาน

เพื่อประสานสัมพันธ์ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ และสอดคล้องกับ Good (1993) ที่สรุปไว้ว่า การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามทางอาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครู ช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัสดุประสงค์ของการศึกษา ช่วยเหลือจัดสรรสื่อ วัสดุอุปกรณ์และปรับปรุงวิธีสอน

1.2 องค์ประกอบที่ 2 หลักการนิเทศ มี 4 รายการ ประกอบด้วย 1) เป็นการส่งเสริมและสร้างสรรค์พัฒนางานให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น 2) เป็นหลักความร่วมมือจากทุกฝ่าย 3) เป็นการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล 4) เป็นการเก็บข้อมูลนำมาสรุปผลอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ญัฐชานันท์ ทิพยมนตรี (2553) ที่สรุปไว้ว่า หลักการนิเทศในยุคใหม่ที่จะเป็น คือ 1) การนิเทศการศึกษา จะต้องได้รับการร่วมมือร่วมใจกับทุกฝ่าย 2) การนิเทศการศึกษา มุ่งให้ครูสามารถคิดค้นวิธีการทำงานด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การนิเทศการศึกษาเป็นการช่วยพัฒนาความสามารถของตนเองอย่างเต็มศักยภาพ และควรเป็นการนิเทศการศึกษาที่เป็นไปอย่างไม่มีพิธีรีตองแต่ดำเนินการอย่างง่าย ๆ 4) การนิเทศการศึกษาต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร เป็นบรรยากาศที่สร้างความเข้าใจอันดีต่อกันและช่วยครูให้พบวิธีที่ดีกว่าในการจัดการเรียนการสอนและสอดคล้องกับเบอร์ตันและบรูกเนอร์ (Burton, & Bruckner. 1955) ที่สรุปไว้ว่า หลักการนิเทศการศึกษา คือ มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และนโยบายที่วางไว้ควรเป็นไปตามความจริงและกฎเกณฑ์ที่แน่นอน เป็นวิทยาศาสตร์ การนิเทศการศึกษาควรเป็นไปอย่างมีระบบ และวิธีการในการศึกษา การปรับปรุงและประเมินผลการนิเทศการศึกษาควรจะมาจากการรวบรวมข้อมูล และการสรุปผลอย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่เชื่อถือได้ เป็นประชาธิปไตย ควรเป็นการแสวงหาความพิเศษของบุคคล แล้วเปิดโอกาสให้ได้แสดงออกและพัฒนาความสามารถเหล่านั้นอย่างเต็มที่ และเป็นการสร้างสรรค์ (Creative) พัฒนาความสามารถอย่างเต็มที่

1.3 องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการนิเทศแบบ POLIAS มี 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นวางแผน (Planning-P) 2) ขั้นการจัดองค์การ (Organizing-O) 3) ขั้นการนำเข้าสู่การปฏิบัติ (Leading-L) 4) ขั้นการควบคุมและจูงใจ (Inducing-I) 5) ขั้นการประเมินผล (Appraising-A) และ 6) ขั้นการกำหนดกลยุทธ์พัฒนาต่อยอด (Strategy-S) ซึ่งกระบวนการนิเทศดังกล่าว สอดคล้องกับ แฮร์ริส (Harris. 1975) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาแนวทางการนิเทศการศึกษา เรียกโดยย่อว่า POLCA มี 5 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนในการปฏิบัติงาน 2) การจัดโครงสร้างของการดำเนินงาน 3) บทบาทในฐานะผู้นำ 4) การควบคุมการปฏิบัติงาน 5) การตรวจสอบผลการปฏิบัติงานโดยการประเมินผล สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555) ได้กำหนดกระบวนการนิเทศไว้ 5 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ 2) การวางแผนและการกำหนดทางเลือก 3) การสร้างสื่อ เครื่องมือและพัฒนางานวิธีการ 4) การปฏิบัติการณ์นิเทศ 5) การประเมินผลและรายงานผลการนิเทศ ซึ่งกระบวนการดังกล่าว ใช้หลักการการมีส่วนร่วมเป็นฐานคิดในการพัฒนาวิชาชีพ

1.4 องค์ประกอบที่ 4 ขอบข่ายการนิเทศ มี 4 รายการ ประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านสื่อการเรียนการสอน 4) ด้านการวัดผลประเมินผล 5) ด้านการพัฒนาบุคลากรทางการสอน สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการนิเทศว่า ประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านสื่อการเรียนการสอน 4) ด้านการวัดผลประเมินผล 5) ด้านการพัฒนาบุคลากรทางการสอน สอดคล้องกับ จอมพงศ์ มงคลวนิช (2556) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการนิเทศว่า การนิเทศการสอนนอกจากเป็นการช่วยเหลือพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนและช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปฏิบัติและผู้เกี่ยวข้องตลอดจนทำให้เกิดความมั่นใจและภาคภูมิใจในการปฏิบัติงานแล้ว จะเห็นได้ว่าการนิเทศการสอนไม่ใช้การปรับปรุงที่ตัวครูอย่างเดียวแต่ยังสร้างความเจริญงอกงามให้แก่ผู้เรียนด้านคุณภาพด้วย การนิเทศนั้นมีขอบข่ายครอบคลุมการพัฒนาครูและการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยมีการนำนโยบายการศึกษา จุดประสงค์การศึกษา ความเหมาะสมของหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ รูปแบบวิธีการสอนของครู มาพิจารณาเป็นขอบข่ายการนิเทศอย่างครอบคลุม ซึ่งสิ่งที่กล่าวมานั้นเป็นขอบข่ายของการนิเทศการศึกษาที่ต้องดำเนินการทั้งสิ้น

1.5 องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ มี 4 รายการ ประกอบด้วย 1) ข้อมูลผลการประเมินคุณภาพภายนอกและภายในสถานศึกษามีถูกต้องเป็นปัจจุบัน 2) แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีความชัดเจน 3) การพัฒนาความรู้ด้านการนิเทศภายในแก่ผู้บริหารสถานศึกษาและทีมผู้ นิเทศมีความเป็นระบบ 4) การกำหนดบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาและทีมผู้นิเทศมีความเชื่อมโยงและยอมรับร่วมกัน สอดคล้องกับ สุภาภรณ์ กิตติรัชดานนท์ (2551) ได้สรุปถึงปัจจัยเอื้อสำหรับการนิเทศที่ทำให้การนิเทศบรรลุผลสำเร็จคือ การจัดทำระบบรายงานผล

การประเมินคุณภาพภายนอกและภายในสถานศึกษาที่เข้าใจง่าย ถูกต้องและเป็นรูปธรรมเพื่อการติดตามผลของหน่วยงานต้นสังกัด การพัฒนาความรู้ด้านกรณีศึกษาภายในให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและทีมผู้บริหาร และการกำหนดบทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาและทีมงานให้ชัดเจน รวมถึงข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เป็นระบบเชื่อถือได้

2. การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 มี 9 ประเด็นคือ 1) ชื่อข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 2) วิสัยทัศน์การนิเทศ 3) พันธกิจการนิเทศ 4) เป้าประสงค์หลักการนิเทศ 5) ความมุ่งหมายของการนิเทศ 6) หลักการนิเทศ 7) กระบวนการนิเทศแบบ POLIAS 8) ขอบข่ายการนิเทศ และ 9) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ สอดคล้องกับ วิโรจน์ สารรัตน์ (2553) ที่กล่าวว่า นโยบาย (policy) เป็นข้อความที่บอก ให้ทราบถึงทิศทางการเปลี่ยนแปลงขององค์การหรือของสังคม ทิศทางดังกล่าวอาจจะอธิบายถึงเรื่องอะไร เพื่ออะไร อย่างไร และเพียงใดของความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน คือ วัตถุประสงค์ของนโยบาย (policy objective) และแนวทางของนโยบาย (policy means) และสอดคล้องกับ ประชุม รอดประเสริฐ (2553) ที่ได้อธิบายโครงสร้างเชิงองค์ประกอบของนโยบายไว้ว่า สิ่งแรกที่ต้องมี คือ วัตถุประสงค์ (objective) ในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เป็นไปตามความมุ่งหวัง วัตถุประสงค์หนึ่ง ๆ ประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย (purpose) หรือจุดหมาย (aim) หรือเป้าหมาย (target) ซึ่งก็คือผลงานสุดท้าย (ultimate result) ของวัตถุประสงค์นั่นเอง และกลวิธีที่จะทำให้การปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงได้ก็ต้องอาศัยวิธีการ (method) ซึ่งเป็นวิถีทางหรือแนวทางเฉพาะที่กำหนดขึ้นเพื่อการดำเนินงานกลวิธีหนึ่ง ๆ อาจประกอบด้วยวิธีการที่มีมากกว่าหนึ่งวิธีการขึ้นไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 2 ควรนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผลการวิจัย เสนอคณะกรรมการติดตามตรวจสอบ นิเทศและประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อกำหนดรายละเอียดและกำหนดเป็นนโยบายนำไปใช้ในการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้นต่อไป

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน สามารถนำรูปแบบและกระบวนการนี้ไปปรับใช้ในการนิเทศการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ตามบริบทของเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละแห่งได้อย่างเหมาะสม

1.3 ในส่วนของกระบวนการนิเทศแบบ POLIAS (โพ-ไล-อัล) ที่ได้จากการวิจัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการนิเทศติดตามแผนงาน โครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาหาความสัมพันธ์ของรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพของเขตพื้นที่การศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่เพียงใดเพื่อจะได้ศึกษาพัฒนาระบบการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรได้มีการวิจัยรูปแบบและกระบวนการนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่มีปัญหาในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้สูงขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). **มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561**. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซนจูรี จำกัด.

_____. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กุลกาญจน์ สุวรรณรักษ์. (2564). **การนิเทศการสอนในยุค 4.0**. สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2564, จาก

<http://edu.bsru.ac.th/images/196/%204.0%20new.pdf>.

- จิณัฐตา วรรณเกษม. (2564). **คู่มือแนวทางการนิเทศเพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน**. กาฬสินธุ์: อัดสำเนา.
- จิตติมา วรรณศรี. (2557). **การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา**. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณ.
- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2556). **การบริหารองค์การ**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วี. พรินท์ 1991.
- ณัฐชานันท์ ทิพยมนตรี. (2553). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา** เครือข่าย การศึกษาวังจันทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทิพวรรณ ธารโชติ. (2564). **รูปแบบการนิเทศด้วยเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา**. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปนัดดา หมอยา, และ ธรินธร นามวรรณ. (2561). **การพัฒนาระบบการนิเทศแบบสอนแนะในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24**. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 15(69).
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2553). **นโยบายและการวางแผน: หลักการและทฤษฎี**. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2553). **ผู้บริหารโรงเรียน: สามมิติการพัฒนาวิชาชีพครูสู่ความเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิผล**. (พิมพ์ครั้งที่ 6). ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.
- สุภาภรณ์ กิตติรัชดานนท์. (2551). **การพัฒนาแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุรวุฒิ หงส์ทอง. (2553). **ความต้องการและสถานะที่ได้รับการตอบสนองจากการนิเทศงานวิชาการ ของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). **รายงานการศึกษาสภาพการนิเทศ ปัญหา ความต้องการและรูปแบบการนิเทศที่เอื้อต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: จี เอ็น ที.
- _____. (2558). **รายงานประจำปี 2558**. กรุงเทพฯ: อัดสำเนา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2. (2563). **รายงานผลการนิเทศการศึกษาประจำปีการศึกษา 2563**. เพชรบูรณ์: อัดสำเนา.
- สำนักงานศึกษาธิการภาค 1. (2561). **รายงานการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพฯ: เอกสารอัดสำเนา.
- Burton, William H., & Bruecker, Lee J. (1955). **Supervision: A Social Process**. (3rd ed). New York: Appleton –Country –Crafts.
- Glickman, Carl D. (1990). **Supervision of Instruction**. New York: Allyn and Bacon.
- Goldhammer, Robert, & others. (1980). **Clinical Supervision**. (2nd ed). New York: Holt Rinehart and Winston.
- Good, C. V. (1993). **Dictionary for education**. (3rd ed.). New York: Mc Graw-Hall Book.
- Harris, Ben M. (1985). **Supervisory behavior in education**. (3rd ed). Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall.
- Harris, M. Ben, & Others. (1975). **Supervisory Behavior in Education**. (2nd ed). Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall.
- Spears, Harold. (1967). **Improving the Supervision of Instruction**. New York: Prentice – Hall.
- Tanner, Daniel, & Tanner, Laurel. (1987). **Supervision in Education Problems and Practices**. New York: Macmillan.